

ФІНАНСИ ♦ FINANCE

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-70-09>
УДК 336.02:338.246.88»366»

Дар'я Михайлівна Загорська

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

dmzagorska@karazin.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5905-5837>

ФІНАНСОВІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ: ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено питання фінансового забезпечення економічного зростання та відновлення в умовах післявоєнної реконструкції. Визначено, що сучасні виклики, пов'язані з масштабними руйнуваннями, структурною трансформацією та глобальною нестабільністю, потребують комплексного підходу до формування фінансової політики. Проведений аналіз зарубіжного досвіду Німеччини, Великої Британії, Японії, Боснії і Герцеговини засвідчив ключову роль держави у стимулюванні зростання через бюджетні інтервенції, податкові стимули, механізми фінансування малого і середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та інституційної спроможності. Окрему увагу приділено страховому сектору, який в умовах післявоєнної реконфігурації економіки повинен не лише відновити власну стабільність, а й активно включитися в процеси ризик-менеджменту та фінансового посередництва. Дослідження показує, що країни, які досягли сталого економічного відновлення, реалізували поєднання бюджетної політики з інструментами ринку капіталу, державних гарантій, цифрових сервісів та міжнародної допомоги. Для України запропоновано стратегічні напрямки реформування фінансової системи, серед яких пріоритетне місце відводиться інституційному оновленню, створенню умов для довгострокових інвестицій, адаптації податкової політики та розширенню фінансового інструментарію з акцентом на інклюзивність та прозорість. Обґрунтовано, що інтегрований підхід, заснований на синергії державного сектору, міжнародної допомоги та приватного бізнесу, здатен забезпечити не лише відновлення, а й стійке економічне зростання. Значення фінансової стабільності набуває додаткового сенсу в умовах гібридної агресії та обмеженого ресурсного потенціалу. Запропоновані механізми враховують необхідність гнучкого реагування на ризики, підвищення довіри до фінансових інституцій і подолання регіональних диспропорцій. Сформуовані у статті висновки ґрунтуються на міждисциплінарному підході, що поєднує макроекономічний аналіз, практики державного управління та міжнародну фінансову кооперацію.

Ключові слова: післявоєнне відновлення, фінансова політика, податкові стимули, державна підтримка, страхування, інвестиції, міжнародна допомога.

JEL Classification: G20; N20; O30; P00.

Як цитувати: Загорська, Д. М. (2025). Фінансові стратегії та інструменти для стимулювання економічного зростання та відновлення в умовах післявоєнної реконструкції: досвід інших країн як приклад для України. *Соціальна економіка*, 70, 102-111. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-70-09>

Вступ. У сучасних умовах масштабних деструктивних наслідків війни для національної економіки, фінансова політика держави набуває критичного значення як

інструмент антикризового реагування і довгострокового розвитку. Післявоєнна реконструкція не є виключно технічним процесом відновлення фізичної інфраструкту-

© Д. М. Загорська, 2025

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

ри — вона вимагає комплексного підходу до реформування економічних інститутів, стабілізації фінансової системи та формування сприятливого середовища для інвестування. Саме фінансові стратегії, які поєднують бюджетні, монетарні, податкові та страхові інструменти, мають потенціал перетворити кризу на можливість для структурного оновлення економіки. Успішність подібних трансформацій в інших країнах залежала від здатності влади оперативно мобілізувати ресурси, ефективно координувати політику та залучати підтримку міжнародних партнерів. У цьому контексті надзвичайно важливою є оцінка релевантності зарубіжного досвіду для українських реалій, з урахуванням специфіки поточної соціально-економічної ситуації, фінансової спроможності держави та геополітичних викликів. У межах цієї статті розглянуто, які підходи до фінансової стабілізації та економічного зростання можуть бути адаптовані до умов України, які механізми забезпечують стійкість до шоків та що має стати пріоритетом на етапі переходу від воєнної економіки до економіки розвитку.

Метою дослідження є визначення ефективних фінансових стратегій і механізмів, які можуть бути застосовані для стимулювання економічного зростання та відновлення України в умовах післявоєнної реконструкції.

Об'єктом дослідження є фінансова політика держав у період посткризового відновлення.

Предмет дослідження — фінансові інструменти, механізми державної підтримки, а також роль страхового сектору в стабілізації економіки.

Завдання дослідження полягає в аналізі міжнародного досвіду економічного відновлення, оцінці релевантності окремих практик для України та розробці практичних рекомендацій щодо їх імплементації в національну фінансову стратегію.

Огляд літератури. У статті В. Колосової аналізується сценарій, опублікований звітом Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) «Регіональні¹».

У дослідженні М. Скрипниченка акцентується на оцінці впливу військових подій на економіку України та прогнозується зменшення її рівня протягом 2022–2023 років. Автор підкреслює важливість залу-

чення інвестицій та формування капіталу для прогнозування економічного відновлення, а також проводить порівняльний аналіз післявоєнного відновлення в різних країнах (Скрипниченко, 2022). О. Вовчак та О. Ярошенко зробили аналіз зарубіжного досвіду економічного відновлення після війн та економічних криз, зокрема Німеччини, Японії та Кореї, виявили ключові стратегії, які можуть бути застосовані для економічного відновлення України. В умовах глобалізації та інтенсивної конкуренції ключовим аспектом для досягнення сталого розвитку країни є ефективна фінансова система, яка спроможна забезпечити економічне зростання. У статті висвітлено, як після воєнних конфліктів та значних руйнувань ці країни досягли значного економічного прогресу (Вовчак & Ярошенко, 2024).

Останні дослідження (Akumenko, Marchenko, & Shakhovnina, 2023.; Chepeliev, Diachuk, Podolets & Semeniuk, 2023) демонструють, що післявоєнне економічне відновлення потребує поєднання стратегічного фінансового планування, інвестиційної гнучкості та екологічно орієнтованих підходів. Значна увага приділяється також ролі венчурного фінансування в стимулюванні інноваційного розвитку та підтримці малих підприємств (Gernego, Dyba, Shkoda, & Dyba, 2023). У низці праць наголошується на доцільності застосування моделі «підприємницької держави» як інструменту модернізації економіки (Кіндзерський, 2023). Серед актуальних підходів вирізняються також механізми впровадження імпаکت-інвестування (Rieznyk, Treus, & Kozmenko, 2023) та принципів циркулярної економіки (Shvedun, Bulba, Bozhko, Kucher, Kholodok, & Ihnatiev, 2023), що забезпечують довгострокову ресурсну ефективність і підвищують рівень сталості фінансової політики. Такий міждисциплінарний фокус свідчить про необхідність розробки цілісної національної стратегії відновлення на основі аналізу найкращих практик з міжнародного досвіду.

Методологія дослідження. Для проведення даного дослідження використані дані з різних джерел, включаючи офіційні статистичні дані, результати аналізу фінансових стратегій та інструментів, використаних в інших країнах для стимулювання економічного зростання та післявоєнної реконструкції. Важливо врахувати контекст української економіки та її особливості для адаптації зарубіжного досвіду до умов України. Проведено огляд фінансових стратегій та інструментів, які використовувалися в ін-

1 Колосова В. Відновлення України: шляхи та можливості фінансування. Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД. 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/az_vidnovlennya-ukraini_ebr_30052023.pdf (дата звернення: 14.03.2025).

ших країнах для стимулювання економічного зростання після війни або кризи. Ретельно проаналізовано ефективність цих стратегій та їхній вплив на економічні показники. На основі аналізу зарубіжного досвіду та контексту України визначено найбільш ефективні фінансові інструменти для стимулювання економічного зростання та післявоєнної реконструкції. На основі проведеного аналізу сформовано висновки щодо ефективних фінансових стратегій та інструментів для стимулювання економічного зростання та відновлення в умовах післявоєнної реконструкції для України. Запропоновано практичні рекомендації для влади та фінансових установ країни.

Окрім порівняльного аналізу, у дослідженні застосовано елементи стратегічного аналізу та ретроспективного методу, що дозволяє виявити закономірності ефективних рішень у післякризовій політиці. Проведено класифікацію фінансових інструментів за рівнем їхнього впливу на відновлення економіки, із урахуванням ризиків та соціальної доцільності. Застосовано системний підхід до аналізу взаємозв'язків між бюджетною політикою, податковим регулюванням, кредитуванням та страховими механізмами. Для обґрунтування практичних рекомендацій використано методи прогнозування та сценарного моделювання фінансових процесів у повоєнних умовах.

Основні результати. Частково зруйнована інфраструктура, руйнування виробничих потужностей, велика кількість безробітних – це лише деякі виклики, з якими стикаються країни після війни. Проте, історія вже свідчить про те, що з відповідними фінансовими стратегіями та інструментами ці виклики можуть бути подолані. Є декілька країн, які успішно відновили свою економіку після війни, і їх досвід може бути корисним для України:

1. Афганістан, Японія і Гаїті: Проекти економічного відновлення, проведені під керівництвом США в Афганістані та Гаїті, а також подібні зусилля ООН в Африці, на Балканах та в Тимор-Лешті, підкреслюють невдалі результати зусиль після холодної війни допомогти країнам перейти від війни або інших форм хаосу до миру¹.

2. Боснія і Герцеговина: Війна в Боснії і Герцеговині тривала з квітня 1992 року до вересня 1995 року. Для відновлення країн Балканів було використано декілька програм, включаючи PHARE - програму ЄС,

яка загалом спрямована на країни Східної та Центральної Європи, щоб допомогти їм підготуватися до приєднання до Союзу².

3. Європейські країни після Другої світової війни: Найвідоміший приклад - це програма США для відновлення Європи після Другої світової війни в 1948-1952 роках, відома як План Маршалла. За Планом Маршалла європейські країни отримали продукти харчування, паливо, обладнання, кредити, і план був спрямований на будівництво промисловості та економічних зв'язків між країнами. Від 1948 до 1952 року промисловість зросла на 35%, а рівень доходів з середини 1970-х - на 20%³.

План Маршалла, також відомий як Європейський план відновлення, був ініціативою США для відновлення Європи після Другої світової війни. Він був оголошений у червні 1947 року державним секретарем США Джорджем Маршаллом. Основними цілями плану були економічне відновлення, сприяння стабільності та запобігання поширенню комунізму в Європі. Загальна сума допомоги, яку надали США, склала близько \$13 мільярдів (еквівалентно близько \$140 мільярдів у сучасних цінах). Цей план значно підтримав економічне відновлення Європи, зокрема започаткувавши індустріальну та сільськогосподарську реформи, а також сприяв створенню бази для майбутнього європейського економічного співробітництва. У результаті впровадження плану була створена основа для майбутнього економічного співробітництва в Європі, а також для формування Європейського Співтовариства, попередника Європейського Союзу⁴.

Ці приклади показують, що відновлення після війни - це складний процес, який вимагає чіткого планування, координації та фінансування. Україна може вивчити ці приклади, щоб розробити ефективні стратегії для свого власного відновлення.

Одними із країн-прикладів щодо відновлення бюджетної політики може бути взята Велика Британія та Німеччина після війни.

Стабільна фінансова стратегія Німеччини слугувала фундаментом для спрямованої на стимулювання економічного розвитку бюджетної політики. Крім прямих

2 Пилипенко Я. Відбудувати все: як країни відновлювалися після війни. *Transparency International Ukraine*. 2022. URL: <https://ti-ukraine.org/en/blogs/rebuilding-everything-how-countries-recovered-from-war/> (дата звернення: 14.03.2025).

3 Там само.

4 Там само.

1 Holsen K. 3 examples of countries recovering from war today. *The Borgen Project*. 2019. URL: <https://borgenproject.org/countries-recovering-from-war/> (дата звернення: 14.03.2025).

інвестицій, ця стратегія передбачала підтримку економічного зростання за допомогою кредитування малого та середнього бізнесу через мережу німецьких банків. Фінансові ресурси, виділені на ці цілі, сприяли економічному піднесенню, оскільки кредити та інвестиції мають довгостроковий характер. Додатково, Німеччина прийняла спеціальний закон, спрямований на підтримку економічного розвитку, який був реалізований шляхом фіскальних стимулів. Ці заходи допомогли країні подолати період рецесії та перейти до активного етапу економічного зростання.

Дієві заходи бюджетної політики для спонукання економічного зростання відбуваються в Уряді Великобританії та можна розділити на дві категорії: перше - збільшення державних видатків для підтримки економіки, враховуючи надання фінансування для відновлення банківських установ та гарантії за кредитами. Наприклад, під час світової фінансово-економічної кризи Великобританія надала гарантії під кредити Європейського інвестиційного банку на 1,3 млрд фунтів для автомобільних виробників та 1 млрд фунтів для реалізації екологічно ефективних автомобілів. Також уряд витратив 365 млн фунтів стерлінгів на підвищення енергоефективності своїх будівель та 6,9 млрд фунтів стерлінгів на програму підвищення енергоефективності для домогосподарств. Крім цього, проводиться програма модернізації залізниць на суму 15 млрд. фунтів стерлінгів. Додатковими заходами є розширення програми фінансування доступного житла та підтримка експорту через спеціальний Департамент кре-

дитних гарантій для експорту (Кміть, Жук, & Чеботарь, 2017).

Друге - податкове стимулювання розвитку економіки. В рамках цієї групи заходів у Великобританії було знижено з 30% до 28% ставку податку на прибуток, а також базової ставки корпоративного податку. У Великобританії використовується також податкова знижка на амортизацію будівель та устаткування, яка дає можливість деяким малим підприємствам вираховувати з бази оподаткування до 40%. Для стимулювання економічної активності малих підприємств у Великобританії застосовується спрощена система обліку та звітності відповідно до якої підприємства з річним доходом до 15 тис. фунтів стерлінгів заповнюють просту податкову декларацію без детальних даних про свою діяльність або активи чи зобов'язання. Не менш важливим для стимулювання економічного зростання Великобританії є збільшення бюджетних видатків для розвитку науково-дослідних і конструкторських робіт шляхом запровадження підвищеної норми списання витрат на науково-дослідні і конструкторські роботи із бази оподаткування у розмірі 150% для підприємств малого і середнього бізнесу (Кміть, Жук, & Чеботарь, 2017).

Також проаналізовано та формалізовано пропозиції вітчизняних та світових науковців для відновлення економіки України, що подано у таблиці 1.

З урахуванням наведеної інформації, Україна може взяти на увагу кілька ключових аспектів для відновлення своєї економіки, як приклади ефективних стратегій:

Таблиця 1. Формалізовані пропозиції для економічного відновлення України
Table 1. Formalized proposals for Ukraine's economic recovery

Пропозиція для економічного відновлення України / Proposal for Ukraine's economic recovery	Автори / Authors
1	2
Запровадити структуроване фінансове управління у період реконструкції з використанням цільових фіскальних політик / Implement structured financial management during reconstruction using targeted fiscal policies.	О. Акименко, Н. Марченко і Н. Шаховніна/ O. Akymenko, N. Marchenko & N. Shakhovnina (Akymenko, Marchenko, & Shakhovnina, 2023)
Забезпечити сталий розвиток територій через екологічно орієнтовану політику відновлення./ Ensure territorial sustainability through environmentally-conscious restoration policies.	І. Алексієнко, В. Колтун, Н. Гринчук, В. Вакуленко і О. Кoryт/ I. Aliexsieienko, V. Koltun, N. Grynchuk, V. Vakulenko & O. Kohut (Aliexsieienko et al., 2023)
Застосовувати стратегічне планування для реструктуризації економіки з акцентом на продуктивність та інновації / Apply strategic planning to restructure Ukraine's economy with a focus on productivity and innovation.	О. Амоша і О. Амоша/ O. Amosha & O. Amosha (Амоша & Амоша, 2023)
Поєднати післявоєнне відновлення з переходом до «зеленої» енергетики задля сталого зростання / Align post-war recovery with green energy transitions to support sustainable growth.	М. Чепелєв, О. Дячук, Р. Подолець і А. Семенюк/ M. Chepeliev, O. Diachuk, R. Podolets & A. Semeniuk (Chepeliev, Diachuk, Podolets, & Semeniuk, 2023)

Продовження табл. 1/ Continuation of Table 1

1	2
Стимулювати венчурне фінансування як інструмент підтримки інноваційних моделей відновлення / Promote venture financing as a key tool for supporting innovative post-war rebuilding models.	І. Гернего, М. Дйба, Т. Шкода і М. Дйба/ I. Gernego, M. Dyba, T. Shkoda, & M. Dyba (Gernego, Dyba, Shkoda, & Dyba, 2023)
Інтегрувати адаптацію до кліматичних змін у стратегії відновлення для зменшення довгострокових ризиків / Integrate climate adaptation into recovery frameworks to address long-term environmental risks.	Х. Кічай, Ю. Полукаров, Н. Праховник, О. Полукаров і Н. Качинська/ Н. Кіцай, Y. Polukarov, N. Prakhovnik, O. Polukarov & N. Kachynska (Kicaj et al., 2023)
Використовувати концепцію підприємницької держави для стимулювання інноваційного розвитку в період відновлення / Utilize the entrepreneurial state concept to stimulate innovation-led structural recovery.	Ю. Кіндзерський / Yu. Kindzerskyi (Кіндзерський, 2023)
Залучати міжнародну спільноту до фінансування інфраструктурних проєктів та інвестиційних програм / Involve the international community in infrastructure and investment frameworks for Ukraine.	М. Кочеров, О. Джигора і М. Диха/ M. Kocherov, O. Dzhyhora & M. Dykha (Kocherov, Dzhyhora, & Dykha, 2023)
Застосовувати іноземний досвід у сфері податкового стимулювання підприємництва / Adopt foreign practices in tax incentives to stimulate entrepreneurial activities.	В. Кміть, Ю. Жук, О. Чеботарь / V. Kmit, Yu. Zhuk & O. Chebotar (Кміть, Жук, & Чеботарь, 2017)
Фокусуватися на пріоритетних секторах через цільове економічне планування та політичні інтервенції / Prioritize sectors critical for resilience through targeted economic planning and policy interventions.	О. Лемішко, Н. Давиденко і А. Шевченко/ O. Lemishko, N. Davydenko, & A. Shevchenko (Lemishko, Davydenko, & Shevchenko, 2022)
Розробити політику, що забезпечує перехід від відновлення до сталого соціально-економічного розвитку / Develop socio-economic policies transitioning Ukraine from recovery to sustainable growth.	Н. Мартинович, І. Ємченко і Т. Кулініч/ N. Martynovych, I. Yemchenko & T. Kulnich (Martynovych, Yemchenko, & Kulnich, 2023)
Подолати деформації у підприємницькому секторі через реформи, орієнтовані на МСП./ Address deformations in the entrepreneurial sector by implementing SME-focused reforms.	І. Підоричева і В. Ляшенко/ I. Pidorycheva & V. Liashenko (Pidorycheva & Liashenko, 2023)
Стабілізувати фінансовий сектор шляхом структурних реформ і адаптивної монетарної політики / Stabilize the financial sector via structural reforms and adaptive monetary policies.	Н. Приказюк, О. Лобова, Т. Моташко, О. Прокоф'єва, & В. Юхименко / N. Prykaziuk, O. Lobova, T. Motashk, O. Prokofieva & V. Yukhumenko (Приказюк et al., 2023)
Підтримувати екологічні проєкти через імпакт-інвестування задля залучення відповідального капіталу / Support post-war environmental projects through impact investing to attract responsible capital.	О. Рєзник, А. Треус і С. Козьменко/ O. Rieznyk, A. Treus, & S. Kozmenko (Rieznyk, Treus, & Kozmenko, 2023)
Застосовувати принципи циркулярної економіки для підвищення ефективності використання ресурсів / Use circular economy principles to reinforce sustainability and resource efficiency in recovery.	В. Шведун, В. Бульба, Л. Божко, Л. Кучер, В. Холодок і О. Ігнат'єв/ V. Shvedun, V. Bulba, L. Bozhko, L. Kucher, V. Kholodok & O. Ihnatiev (Shvedun et al., 2023)
Формувати економічну стійкість і наступність політики в національному плануванні після війни / Focus on building economic resilience and policy continuity in post-war national planning.	Т. Бурлай, В. Подлісна і О. Борзенко/ T. Burlay, V. Podliesna & O. Borzenko (Burlay, Podliesna, & Borzenko, 2024)
Розвивати КСВ та взаємодію зі стейкхолдерами для зниження ризиків, пов'язаних з конфліктами / Promote CSR and stakeholder engagement by SMEs to mitigate conflict-related business risks.	Ю. Шоу, К. Шан, Дж. Шאו, К.-Х. Лай і К. Чжоу/ Y. Shou, X. Shan, J. Shao, K.-H. Lai, & Q. Zhou (Shou, Shan, Shao, Lai, & Zhou, 2023)
Створити гнучкі механізми фінансування МСП в умовах постконфліктного відновлення / Create flexible SME financing mechanisms in fragile post-war conditions.	П. Каліче/ P. Calice ¹
Інтегрувати ефективні перестраховальні стратегії для балансування інвестицій та ризиків у фінансах після війни / Incorporate optimal reinsurance strategies to balance investment and risk in post-war finance.	Ч. Чечі, К. Коланері і А. Кретарола/ C. Ceci, K. Colaneri & A. Cretarola (Ceci, Colaneri, & Cretarola, 2021)

Джерело: складено автором за даними аналізу джерел 3-20

Source: compiled by the author based on data from the analysis of sources 3-20

1 Calice P. Unlocking SME finance in fragile and conflictaffected situations. Policy Research Working Paper. 2022. No. 10363. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/5e2f7c86-60bc-4b1d-8d46-2a3587f9fafa/content> (дата звернення: 14.03.2025).

1. Податкове стимулювання: Великобританія знизила ставку податку на прибуток та базову ставку корпоративного податку для спонукання розвитку економіки. Україна може розглянути аналогічні заходи для приваблення інвестицій та стимулювання підприємництва.

2. Стабілізаційна бюджетна політика: Підхід Німеччини, який передбачає виділення коштів на кредитування малого та середнього бізнесу через банки, може бути корисним для України. Це може допомогти забезпечити доступ до фінансових ресурсів для підприємств і сприяти їхньому розвитку.

3. Використання бюджетного замовлення: Підтримка важливих галузей через бюджетне фінансування може допомогти Україні стимулювати розвиток ключових секторів, таких як енергоефективність, транспортна інфраструктура та інновації.

В Україні вже використовуються деякі фінансові стратегії та інструменти для стимулювання економічного зростання та відновлення після війни. Наприклад, досвід відновлення та реконструкції інших постраждалих від війни країн, таких як Сирія, Косово, Ірак, Хорватія та Кувейт, використовується для розробки ґрунтовної фінансової та операційної стратегії¹.

Також варто зазначити, що Україна вже розробила «Стратегію фінансового сектору до 2025 року», яка включає в себе стратегічні цілі та інструменти для їх реалізації. Ця стратегія є продовженням Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, але вона була припинена у 2023 році і замінена новою Стратегією, яка була сфокусована на протидії російській агресії та відновленні країни. Дорожня карта реалізації Стратегії виконана на 47%. Серед них:

1. Індекс споживчих цін є на рівні менше 15%.

2. Проведено оцінку стійкості, що включає AQR та стрес-тестування банків.

3. Запроваджено страхування воєнно-політичних ризиків.

4. Зареєстровано проєкт закону щодо впровадження комплексної системи оздоровлення, врегулювання неплатоспроможності та виведення з ринку неспроможних установ (директива ЄС BRRD).

5. Інструменти врегулювання NPL доступні.

6. Утримання спреда між готівковим і офіційним курсом, гривня до долара США, менше 5%.

7. Сформовано дорожню карту відновлення надання фінансових послуг на деокупованих територіях як частину плану деокупації територій України.

8. Ринок віртуальних активів законодавчо врегульовано.

9. Забезпечено фінансову та інституційну спроможність НКЦПФР².

Національний банк може відіграти важливу роль у відновленні економіки після кризи. Ось декілька прикладів фінансових інструментів, які використовувалися в інших країнах:

1. Спеціальні права запозичення (СПЗ): Міжнародний валютний фонд (МВФ) видав 650 мільярдів доларів нових СПЗ, найбільшу алокацію в своїй історії. Однак близько 65% СПЗ було спрямовано на розвинені країни, які не використовують або не потребують їх. Це робить важливим ефективне перенаправлення вільних СПЗ до розвиваючихся країн³.

2. Інструменти державного боргу, залежні від стану: Ризики, пов'язані зі зростанням обсягу боргу, часто несправедливо несуть суверенні позичальники. У часи економічної, соціальної або кліматичної кризи уряди можуть не мати іншого вибору, як обслуговувати борг за рахунок підтримки потреб свого населення. Дизайн державних боргових інструментів, залежних від стану (SCDI), може допомогти розвиваючимся країнам покращити ліквідність та стабільність боргу в часи кризи та краще розподілити ризики між позичальниками та кредиторами⁴.

3. Європейський план відновлення: Європейський Союз створив тимчасовий інструмент відновлення під назвою «Next Generation EU» (NGEU), який разом з багаторічним фінансовим планом (MFF) забезпечує скоординовану європейську фіскальну відповідь на економічні наслідки, наприклад як пандемії коронавірусу (Giovannini, Hauptmeier, Leiner-Killinger, & Valenta, 2020).

2 Стратегія розвитку фінансового сектору України. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini> (дата звернення: 14.03.2025).

3 5 critical policy agendas for economic recovery in developing countries. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). 2022. URL: <https://unctad.org/news/5-critical-policy-agendas-economic-recovery-developing-countries> (дата звернення: 14.03.2025).

4 Там само.

1 5 critical policy agendas for economic recovery in developing countries. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). 2022. URL: <https://unctad.org/news/5-critical-policy-agendas-economic-recovery-developing-countries> (дата звернення: 14.03.2025).

4. Спеціальні плани, програми та кредити.

5. Інструменти державного боргу, залежні від стану: Ризики, пов'язані зі зростанням обсягу боргу, часто несправедливо несуть суверенні позичальники. У часи економічної, соціальної або кліматичної кризи уряди можуть не мати іншого вибору, як обслуговувати борг за рахунок підтримки потреб свого населення. Дизайн державних боргових інструментів, залежних від стану (SCDI), може допомогти розвиваючимся країнам покращити ліквідність та стабільність боргу в часи кризи та краще розподілити ризики між позичальниками та кредиторами.

Національний банк може використовувати ці та інші інструменти для стимулювання економічного відновлення. Він може координувати політику з іншими установами, регулювати банківську систему, надавати кредити та використовувати інші монетарні інструменти для стабілізації економіки (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2024¹).

Післявоєнна реконструкція економіки впливає не лише на виробничий сектор, інфраструктуру чи банківську систему, а й суттєво змінює ландшафт страхового ринку. Страхові компанії, як невід'ємна частина фінансової системи, відіграють важливу роль у процесах відновлення, управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності для населення і бізнесу.

У післявоєнний період змінюється структура ризиків, що підлягають страхуванню. Виникають нові види ризиків, пов'язані з відновленням інфраструктури, ризики політичної нестабільності, соціальних конфліктів, а також ризики пов'язані з демографічними зрушеннями. Значною мірою зростає потреба у військовому, політичному та інфраструктурному страхуванні. Страхові компанії мають адаптувати свої продукти під нову реальність, а також збільшити аналітичну спроможність для оцінювання й перестрахування надзвичайних ризиків².

Досвід країн, що проходили через воєнні конфлікти (Ірак, Афганістан, Хорватія), демонструє, що страхування може слугувати стабілізатором економіки, особливо у сфері малого та середнього бізнесу. Надання доступних страхових послуг підприєм-

ствам дозволяє мінімізувати їхні ризики й зберегти стабільність доходів. Наприклад, у Хорватії страхові компанії стали активними учасниками державних програм компенсації втрат, пов'язаних із відновленням нерухомості³.

Урядова підтримка може бути реалізована через програми перестрахування, податкові пільги для страхових компаній, субсидії для клієнтів та створення державних гарантій на випадок масштабних катастроф. У післявоєнній Німеччині та Японії держава забезпечувала страхову підтримку через державні установи або державно-приватні партнерства, що гарантували виплати в разі невиконання зобов'язань приватними страховиками (Organisation for Economic Co-operation and Development⁴).

В Україні уже вжито деяких заходів у цьому напрямі: запроваджено страхування воєнно-політичних ризиків, розробляються механізми страхового захисту об'єктів критичної інфраструктури, а також стимулюється розвиток аграрного страхування. Однак ці заходи потребують подальшого розширення та фінансової підтримки на макрорівні.

В умовах обмеженого доступу до фізичної інфраструктури страхові компанії мають впроваджувати цифрові інструменти для продажу полісів, оцінки збитків та виплат. Це дозволяє знизити адміністративні витрати та забезпечити клієнтам безперебійний доступ до страхових послуг. Зокрема, в Ізраїлі після конфліктів була впроваджена система дистанційного оцінювання збитків, що значно підвищило ефективність виплат⁵.

Післявоєнний розвиток українського страхового ринку повинен базуватися на таких засадах:

- посилення державного регулювання та підтримки;
- розширення спектра обов'язкових видів страхування;
- розвиток перестраховального ринку за участі міжнародних партнерів;
- створення механізмів страхування інфраструктурних та інвестиційних проєктів;

3 Post-conflict recovery and insurance solutions: Case studies from the Western Balkans. World Bank. 2021. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 14.03.2025).

4 Government support for insurance in catastrophic risk: Lessons from Japan and Germany. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2020. URL: <https://www.oecd.org/insurance> (дата звернення: 14.03.2025).

5 Innovation in insurance after armed conflict: Remote loss assessment systems. Israeli Ministry of Finance. 2023. URL: <https://www.mof.gov.il> (дата звернення: 14.03.2025).

1 Infrastructure financing instruments and incentives. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2024. URL: <https://www.oecd.org/finance/private-pensions/Infrastructure-Financing-Instruments-and-Incentives.pdf> (дата звернення: 14.03.2025).

2 Resilience in conflict zones: The role of insurance. Swiss Re Institute. 2022. URL: <https://www.swissre.com> (дата звернення: 14.03.2025).

– формування довіри населення до страхових інститутів.

Успішне функціонування страхового ринку в післявоєнних умовах сприятиме не лише фінансовій стабільності, але й загальному економічному відновленню країни.

Україна має збалансувати та визначити пріоритети у потребах та інвестиціях, вивчити варіанти фінансування, розробити системи та процедури для максимальної ефективності, забезпечити посилення управлінського та технічного потенціалу виконавчих підрозділів, залучити кошти для підготовки проєктів та створити фінансові стратегії для різних секторів економіки¹.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчили, що економічне відновлення в післявоєнний період потребує стратегічного бачення, фінансової гнучкості та цілеспрямованої державної політики, здатної інтегрувати успішні світові практики в національний контекст. Застосування комбінованого підходу, який охоплює пряме інвестування, податкові стимули, державні гарантії та інструменти страхування, забезпечує умови для переходу від фази виживання до фази відновлення й росту. Синергія між державним сектором, міжнародними партнерами та приватним бізнесом виявилася критичною у прикладах післявоєнної реконструкції інших країн. Для України надзвичайно важливо не лише відновити довоєнні економічні показники, а й створити фундамент для сталого розвитку, з акцентом на інклюзивність, диджиталізацію, енергетичну ефективність та інституційну спроможність. Підвищення ролі

фінансового сектору, зокрема банків, інституцій розвитку та страхових компаній, має стати пріоритетом державної економічної політики. Українська стратегія післявоєнної реконструкції має не повторювати шлях інших країн, а осмислено трансформувати кращі зразки з урахуванням власної унікальності, що дозволить не лише відновитися, а й підвищити глобальну конкурентоспроможність.

Результати дослідження підтверджують, що ефективне економічне відновлення України у післявоєнний період можливе лише за умови комплексного використання фінансових стратегій, адаптованих до національних умов. Створення інтегрованої моделі фінансової політики, що враховує як внутрішні, так і зовнішні ризики, є ключовим завданням державної економічної політики. Проаналізовані приклади зарубіжних країн доводять ефективність застосування фіскального стимулювання, цільового кредитування, механізмів гарантування інвестицій та інституційної підтримки малого бізнесу.

Значну роль у відновленні може відігравати страховий сектор, зокрема через інноваційні продукти, цифрові рішення й участь у перестраховальних системах. Україна повинна активізувати співпрацю з міжнародними фінансовими структурами для залучення ресурсів, необхідних для структурної модернізації. Розширення можливостей імпорт-інвестування, запровадження зеленого кредитування та розвиток фінансової інфраструктури є пріоритетними напрямками політики сталого зростання.

Список використаної літератури

1. Скрипниченко М. Макроекономічні оцінки та прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029>
2. Вовчак О., Ярошенко О. Застосування досвіду повоєнного економічного відновлення Німеччини, Японії Та Південної Кореї до реалій України. *Економіка і регіон*. 2024. № 1(92). С. 212–218. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3331](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3331)
3. Akymenko O., Marchenko N., Shakhovkina N. Management of financial relations in the conditions of postwar reconstruction of Ukraine. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68(1 s). Pp. 143–151. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.17>
4. Chepeliev M., Diachuk O., Podolets R., Semenik A. Can Ukraine go "green" on the post war recovery path. *Joule*. 2023. Vol. 7(4). Pp. 606–611. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joule.2023.02.007>

References

1. Skrynychenko, M. I. (2022). Macroeconomic assessments and forecasts of the post-war recovery of Ukraine's economy. *Economic Theory*, 2, 29–43. doi: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029> (in Ukrainian)
2. Vovchak, O. D., & Yaroshenko, O. O. (2024). Applying the experience of the post-war economic recovery of Germany, Japan and South Korea to the realities of Ukraine. *Economy and the Region*, 92(1), 215. doi: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3331](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3331) (in Ukrainian)
3. Akymenko, O., Marchenko, N., & Shakhovkina, N. (2023). Management of financial relations in the conditions of post war reconstruction of Ukraine. *Economic Affairs*, 68(1 s), 143–151. doi: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.17>
4. Chepeliev, M., Diachuk, O., Podolets, R., & Semenik, A. (2023). Can Ukraine go "green" on the post war recovery path? *Joule*, 7(4), 606–611. doi: <https://doi.org/10.1016/j.joule.2023.02.007>

1 Повоєнна відбудова: дослідження досвіду та поточного стану. KPMG в Україні. 2022. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/12/post-war-reconstruction-of-economy-case-studies.html> (дата звернення: 14.03.2025).

5. Gernego I., Dyba M. I., Shkoda T., Dyba M. V. Venture financing as support for the sustainable model of post war rebuilding in Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. Vol. 12(2). Pp. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n2p1>
6. Кіндзерський Ю. Можливості застосування концепції підприємницької держави для забезпечення структурно-інноваційних трансформацій при повоєнній відбудові економіки України. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33. № 1. С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.037>
7. Rieznyk O., Treus A., Kozmenko S. Priorities of impact investing in environmental protection projects: the case of the future post war reconstruction of Ukraine. *Business: Theory and Practice*. 2023. Vol. 24(2). Pp. 459–472. DOI: <https://doi.org/10.3846/btp.2023.18020>
8. Shvedun V., Bulba V., Bozhko L., Kucher L., Kholodok V., Ihnatiev O. Circular economy in Ukraine on the way to European integration: directions for sustainable management during the war and post war recovery. *Journal of Environmental Management & Tourism*. 2023. Vol. 14(1). Pp. 194–206. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.v14.1\(65\).19](https://doi.org/10.14505/jemt.v14.1(65).19)
9. Кміть В.М., Жук Ю.І., Чеботарь О.А. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3(08). С. 265–269. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf (дата звернення: 14.03.2025).
10. Aliksieienko I., Koltun V., Grynchuk N., Vakulenko V., Kohut O. Sustainable development of territories during the period of post war environmental restoration. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2023. Vol. 19. Pp. 350–360. DOI: <https://doi.org/10.37394/232015.2023.19.31>
11. Амоша О.І., Амоша О.О. Щодо формули стратегії повоєнної перебудови економіки. *Економіка промисловості*. 2023. № 1. С. 69–78. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001406766> (дата звернення: 14.03.2025).
12. Kicaj H., Polukarov Y., Prakhovnik N., Polukarov O., Kachynska N. How war in Ukraine is affecting the climate. *International Journal of Environmental Studies*. 2023. Vol. 80(2). Pp. 277–283. DOI: <https://doi.org/10.1080/00207233.2023.2174743>
13. Kocherov M., Dzhyhora O., Dykha M. Mechanisms of post war economic recovery in Ukraine: The role of the international community. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68(2). Pp. 1311–1321. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2023.35>
14. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. Strategic directions of the economic recovery of post war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. Vol. 6(2). Pp. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>
15. Martynovych N., Yemchenko I., Kulinich T. From the territory of recovery to sustainable development: a methodological concept of effective socio economic development of Ukraine after the war. *Problemy Ekorozwoju / Problems of Sustainable Development*. 2023. Vol. 18(2). Pp. 13–25. DOI: <https://doi.org/10.35784/preko.3923>
16. Pidorycheva I., Liashenko V. Structural deformations in the entrepreneurial sector and overcoming them: context of Ukrainian economic recovery. *Journal of European Economy*. 2023. Vol. 22(2). Pp. 287–311. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2023.02.287>
17. Приказюк Н., Лобова О., Моташко Т., Прокоф'єва О., Юхименко В. Перспективи післявоєнного відновлення
5. Gernego, I., Dyba, M. I., Shkoda, T., & Dyba, M. V. (2023). Venture financing as support for the sustainable model of post war rebuilding in Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*, 12(2), 1–10. doi: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n2p1>
6. Kindzerskyi, Y. (2023). Possibilities of applying the concept of an entrepreneurial state to ensure structural and innovative transformations during the post war recovery of Ukraine's economy. *Economichnyy Analiz*, 33(1), 37–45. doi: <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.037> (in Ukrainian)
7. Rieznyk, O., Treus, A., & Kozmenko, S. (2023). Priorities of impact investing in environmental protection projects: The case of the future post war reconstruction of Ukraine. *Business: Theory and Practice*, 24(2), 459–472. doi: <https://doi.org/10.3846/btp.2023.18020>
8. Shvedun, V., Bulba, V., Bozhko, L., Kucher, L., Kholodok, V., & Ihnatiev, O. (2023). Circular economy in Ukraine on the way to European integration: Directions for sustainable management during the war and post war recovery. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 14(1), 194–206. doi: [https://doi.org/10.14505/jemt.v14.1\(65\).19](https://doi.org/10.14505/jemt.v14.1(65).19)
9. Kmit, V. M., Zhuk, Y. I., & Chebotar, O. A. (2017). Foreign experience of tax stimulation of entrepreneurship. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 3, 265–269. Retrieved from http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf (in Ukrainian)
10. Aliksieienko, I., Koltun, V., Grynchuk, N., Vakulenko, V., & Kohut, O. (2023). Sustainable development of territories during the period of post war environmental restoration. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 19, 350–360. doi: <https://doi.org/10.37394/232015.2023.19.31>
11. Amosha, O. I., & Amosha, O. O. (2023). On the formula of the strategy of post war economic restructuring. *Economy of Industry*, 101(1), 68–78. doi: <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.037> (in Ukrainian)
12. Kicaj, H., Polukarov, Y., Prakhovnik, N., Polukarov, O., & Kachynska, N. (2023). How war in Ukraine is affecting the climate. *International Journal of Environmental Studies*, 80(2), 277–283. doi: <https://doi.org/10.1080/00207233.2023.2174743>
13. Kocherov, M., Dzhyhora, O., & Dykha, M. (2023). Mechanisms of post war economic recovery in Ukraine: The role of the international community. *Economic Affairs*, 68(2), 1311–1321. doi: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2023.35>
14. Lemishko, O., Davydenko, N., & Shevchenko, A. (2022). Strategic directions of the economic recovery of post war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*, 6(2), 1–10. doi: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>
15. Martynovych, N., Yemchenko, I., & Kulinich, T. (2023). From the territory of recovery to sustainable development: A methodological concept of effective socio-economic development of Ukraine after the war. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development*, 18(2), 13–25. doi: <https://doi.org/10.35784/preko.3923>
16. Pidorycheva, I., & Liashenko, V. (2023). Structural deformations in the entrepreneurial sector and overcoming them: Context of Ukrainian economic recovery. *Journal of European Economy*, 22(2), 287–311. doi: <https://doi.org/10.35774/jee2023.02.287>
17. Prykaziuk, N., Lobova, O., Motashk, T., Prokofieva, O., & Yukhimenko, V. (2023). Prospects of the post war recovery

- фінансового сектора України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 4(51). С. 53–65. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4051>
18. Burlay T., Podliesna V., Borzenko O. Ukraine's economy: resilience under war and challenges for post war recovery. *Science Insights & Future Trends*. 2024. Vol. 5(20). Pp. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine20.05.016>
 19. Shou Y., Shan X., Shao J., Lai K.-h., Zhou Q. How do foreign SMEs mitigate violent conflict risk by doing good? An instrumental stakeholder theory perspective. *Journal of Business Ethics*. 2023. Vol. 192. Pp. 407–422. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-023-05521-x>
 20. Ceci C., Colaneri K., Cretarola A. Optimal reinsurance and investment under common shock dependence between financial and actuarial markets. *Insurance: Mathematics and Economics*. 2021. Vol. 104. Pp. 12–26. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2105.07524>
 21. Giovannini A., Hauptmeier S., Leiner-Killinger N., Valenta V. The fiscal implications of the EU's recovery package. *ECB Economic Bulletin*. 2020. № 6. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2020/html/ecb.ebbox202006_08~7f90a18630.en.html (дата звернення: 14.03.2025).
 18. Burlay, T., Podliesna, V., & Borzenko, O. (2024). Ukraine's economy: Resilience under war and challenges for post war recovery. *Science Insights & Future Trends*, 5(20), 1–15. doi: <https://doi.org/10.15407/scine20.05.016>
 19. Shou, Y., Shan, X., Shao, J., Lai, K.-h., & Zhou, Q. (2023). How do foreign SMEs mitigate violent conflict risk by doing good? An instrumental stakeholder theory perspective. *Journal of Business Ethics*, 192, 407–422. doi: <https://doi.org/10.1007/s10551-023-05521-x>
 20. Ceci, C., Colaneri, K., & Cretarola, A. (2021). Optimal reinsurance and investment under common shock dependence between financial and actuarial markets. *Insurance: Mathematics and Economics*, 104, 12–26. doi: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2105.07524>
 21. Giovannini, A., Hauptmeier, S., Leiner-Killinger, N., & Valenta, V. (2020). The fiscal implications of the EU's recovery package. *ECB Economic Bulletin*, 6. Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2020/html/ecb.ebbox202006_08~7f90a18630.en.html

Daria Zagorska,

PhD (Economics), Associate Professor, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
dmzagorska@karazin.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5905-5837>

FINANCIAL STRATEGIES AND INSTRUMENTS FOR STIMULATING ECONOMIC GROWTH AND RECOVERY IN THE POST-WAR RECONSTRUCTION CONTEXT: LESSONS FOR UKRAINE FROM INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. This article addresses the financial foundations necessary for stimulating economic growth and recovery in the aftermath of war. It has been determined that modern challenges associated with large-scale destruction, structural transformation, and global instability require a comprehensive approach to financial policymaking. By examining international case studies from Germany, the United Kingdom, Japan, and Bosnia and Herzegovina, the study identifies key financial instruments that facilitated post-conflict recovery: fiscal stimulus, tax incentives, targeted SME financing, infrastructure renewal, and strong regulatory institutions. Particular attention is devoted to the insurance sector, which is expected not only to recover operational capacity but to become a proactive agent in risk management and reconstruction finance. The research reveals that successful recovery efforts rely on a hybrid model that integrates fiscal policy, capital market tools, public guarantees, digital financial services, and external aid. For Ukraine, the article outlines a financial reform agenda that includes institutional modernization, tax policy adjustment, long-term investment frameworks, and the expansion of inclusive and transparent financial instruments. It concludes that a holistic and coordinated financial architecture – linking the state, international partners, and private actors – is essential not only to rebuild the economy but to position it for sustainable and inclusive growth. Financial resilience takes on heightened relevance under conditions of hybrid aggression and limited resource capacity. The proposed mechanisms account for the need for flexible risk response, increased trust in financial institutions, and overcoming regional imbalances. The article's conclusions are based on an interdisciplinary approach that combines macroeconomic analysis, public policy practices, and international financial cooperation.

Keywords: *Post-War Recovery, Financial Policy, Tax Incentives, Public Support, Insurance, Investment, International Aid.*

JEL Classification: G20; N20; O30; P00.

In cites: Zagorska, D. (2025). Financial strategies and instruments for stimulating economic growth and recovery in the post-war reconstruction context: lessons for Ukraine from international experience. *Social Economics*, 70, 102-111. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-70-09> (In Ukrainian)